

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВСП «ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЕКОНОМІКИ, ПРАВА ТА
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗУНУ»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ВСП «ФКЕПТ ЗУНУ»

Василь МАРТИНЮК

Василь Мартинюк 20 *23* р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

З ДИСЦИПЛІНИ

«Екологічне право»

Освітньо-професійний ступінь – «фаховий молодший бакалавр»

Галузь знань: 08 «Право»

Спеціальність: 081 «Право»

Освітньо-професійна програма: «Право»

Циклова комісія юридичних дисциплін

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практичні (семінарські)	Самостійна робота	Загальний обсяг, годин	Екзамен/ залік
Денна	3	5	30	30	90	150	залік

Тернопіль – 2023 р.

Робоча програма складена викладачем Процків Н.О.

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії юридичних дисциплін , протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.

Голова циклової комісії

БАГРІЙ І.П.

**СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Екологічне право»**

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Модулів - 2	Галузь знань 08 «Право»	<i>Денна форма навчання</i> Вибіркова
	Спеціальність: 081 «Право»	Рік підготовки 3-й Семестр 5-й
Загальна кількість годин - 150	Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	Лекції (30 год.) Практичні (30д.) Самостійна робота (90 год.)
		Вид контролю: залік

2. Мета і завдання вивчення дисципліни «Екологічне право»

2.1. Метою вивчення дисципліни є викладання навчальної дисципліни «Екологічне право» є ознайомлення студентів з основами екологічного права та природоохоронного законодавства, правовою дійсністю та особливостями екологічних відносин; формування ціннісних орієнтирів і наукового погляду, на яких ґрунтується екологічно свідома поведінка особи в сучасному світі; виявлення актуальних проблем екологічного характеру, які чинять негативний і руйнуючий вплив на навколишнє природне середовище, загрожують екологічній безпеці держави та існуванню самої людини; орієнтування студентів на пріоритети збалансованого розвитку, розв'язання нагальних екологічних проблем, реалізацію та захист екологічних прав громадян.

2.2.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Екологічне право» є:

- розуміння понять джерел, принципів екологічного права, екологічних правовідносин, особливостей участі в екологічних правовідносинах органів управління.
- засвоєння здобувачами освіти основних категорій екологічного права, змісту правовідносин з питань екології та закономірностей їх розвитку;
- формування у студентів знань та умінь аналізувати норми екологічного законодавства, їх вплив на соціально-економічне життя суспільства, розвиток довкілля, а також застосовувати норми екологічного права у практичних ситуаціях.

2.3. Студенти повинні знати:

- основні положення теорії та практики використання екологічних ресурсів в Україні;
- систему, зміст та класифікацію екологічних права;
- правове регулювання екологічних правовідносин, права та обов'язки його учасників, органів прокуратури та державного управління.

Вміти:

- аналізувати норми екологічного права;
- тлумачити нормативно-правові акти з питань регулювання екологічних правовідносин;
- правильно застосовувати нормативно-правові акти з питань екологічних правопорушень;
- правильно застосовувати норми екологічного законодавства України.

З метою перевірки засвоєних знань, рівня сформованих умінь та навичок проводиться поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять, має за мету перевірку рівня підготовки з вивченої теми.

Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту з метою оцінки результатів засвоєння отриманих знань.

1. Програма навчальної дисципліни «Екологічне право» Модуль 1.

Тема 1. Предмет, метод, система та джерела екологічного права. Екологічні права та обов'язки громадян.

Становлення та розвиток екологічного права України. Наука екологічного права та її розвиток в Україні. Екологічне право як навчальна дисципліна і сфера практичної діяльності.

Поняття екологічного права як галузі права. Предмет екологічного права. Методи правового регулювання екологічних відносин. Принципи екологічного права України. Місце екологічного права в системі права України та його співвідношення з іншими галузями права. Система екологічного права.

Поняття, система та особливості джерел екологічного права. Екологічне законодавство України. Конституція України – основне джерело екологічного права. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» як базовий закон у системі джерел екологічного права. Поресурсове законодавство – спеціалізовані джерела екологічного права України. Кодифікація нормативно-правових актів в екологічній сфері. Нормативні акти органів виконавчої влади як джерела екологічного права. Місце підзаконних нормативно-правових актів у регулюванні екологічних правовідносин та їх класифікація. Відомчі підзаконні нормативні акти – джерела екологічного права. Особливості нормативних актів органів місцевого самоврядування як джерел екологічного права. Міжнародно-правові акти у системі джерел екологічного права. Проблеми імплементації міжнародних еколого-правових норм в екологічне законодавство України. Роль судової практики в регулюванні екологічних відносин.

Актуальні проблеми правового забезпечення державної екологічної політики. Реформування екологічного законодавства України. Актуальні питання розвитку екологічного законодавства України. Удосконалення екологічного законодавства.

Екологічні правовідносини як вид юридичних правовідносин. Види екологічних правовідносин. Склад екологічних правовідносин.

Поняття та елементи еколого-правового статусу людини і громадянина. Екологічні права та обов'язки громадян України. Законодавче закріплення

екологічних прав і обов'язків.

Поняття екологічних прав суб'єктів екологічного права й екологічних праввідносин. Загальна характеристика системи екологічних прав громадян. Гарантії реалізації екологічних прав громадян. Місце екологічних прав людини у системі конституційних прав і свобод людини та громадянина в Україні. Характеристика конституційних екологічних прав людини і громадянина. Реалізація екологічних прав на галузевому і міжгалузевому рівнях. Поняття та види екологічних обов'язків громадян.

Право на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Право на відшкодування шкоди, завданої порушенням екологічних прав індивіда. Право на інформацію про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту.

Тема 2. Управління в галузі охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів.

Поняття та зміст управління в галузі екології. Принципи державного управління в галузі екології. Методи державного екологічного управління. Функції державного управління в галузі екології. Організаційні функції управління у сфері природокористування та охорони довкілля. Попереджувально-охоронні функції управління у сфері природокористування та охорони довкілля.

Система та компетенція органів управління природокористуванням і охороною довкілля в Україні. Загальна характеристика структури й повноважень системи державних органів управління й контролю в екологічній сфері. Органи загального державного управління та місцевого самоврядування в галузі екології. Органи державного управління природокористуванням та охороною довкілля спеціальної компетенції. Центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища. Державні агентства, державні служби й державні інспекції як центральні органи державної виконавчої влади в галузі екології. Місцеві органи державної виконавчої влади в галузі екології. Компетенція органів місцевого самоврядування в галузі екології.

Правові питання участі громадськості в управлінні природокористуванням та охороною довкілля. Роль недержавних екологічних організацій у здійсненні регулювання й контролю в галузі екології. Громадські інспектори з охорони довкілля.

Правові засади державної екологічної політики. Механізм планування й

реалізації державної екологічної політики. Особливості сучасної екологічної політики в Україні.

Участь України в системі міжнародної природоохоронної співпраці. Реалізація міжнародних екологічних програм, концепцій, проектів в екологічній сфері. Глобалізація екологічних процесів та їх організаційно-правове забезпечення в Україні. Екологічний аспект європейської інтеграції України.

Тема 3. Правовласність на природні ресурси.

Поняття права власності на природні ресурси. Право власності на природні ресурси в об'єктивному та суб'єктивному розумінні. Зміст права власності на природні ресурси. Особливості права власності на природні ресурси. Суб'єкти права власності на природні ресурси. Об'єкти права власності на природні ресурси. Форми власності на природні ресурси в Україні, їхнє законодавче закріплення. Право державної власності на природні ресурси: поняття, особливості. Право комунальної (колективної) власності на природні ресурси: поняття, особливості. Право приватної власності на природні ресурси: поняття, особливості.

Підстави та порядок виникнення права власності на природні ресурси. Підстави та порядок припинення права власності на природні ресурси. Роль юридичного факту у правовому регулюванні права власності на природні ресурси.

Права та обов'язки власників природних ресурсів. Реалізація права власності на природні ресурси. Гарантії права власності на природні ресурси. Охорона, форми та способи захисту права власності на природні ресурси.

Форми та методи забезпечення права власності на природні ресурси. Форми забезпечення права власності на природні ресурси: нормативно-регулятивна, управлінська, судова. Методи забезпечення права власності на природні ресурси: еколого-правові, економіко-правові, цивільно-правові, адміністративно-правові, кримінально-правові. Загальна характеристика окремих об'єктів права власності на природні ресурси, зокрема на: землю, надра, води, ліси, рослинний і тваринний світ, атмосферне повітря, природно-заповідний фонд. Проблеми права власності на природні ресурси.

Тема4.Правоприродокористування.

Поняття та загальна характеристика права природокористування. Зміст права природокористування. Характеристика основних принципів права природокористування. Суб'єкти та об'єкти праваприродокористування, їх класифікація. Умови та порядок виникнення права користування природними ресурсами. Права і обов'язкиприродокористувачів: загальні та спеціальні. Підстави та порядокприпинення, зупинення, зміни права природокористування. Охорона, форми та способи захисту права природокористування.

Сутність та особливості природокористування. Класифікація видівприродокористування, їх характеристика. Об'єктивне та суб'єктивне право природокористування. Загальне природокористування: поняття та ознаки. Суб'єктний склад та цілі здійснення загального природокористування. Спеціальне природокористування: поняття та ознаки. Суб'єктний склад та цілі здійснення спеціального природокористування Особливості використання природних ресурсівна умовах оренди. Права й обов'язки суб'єктів орендних правовідносин природокористування.

Правове регулювання природокористування в Україні. Юридична база природоохоронного законодавства. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»: характеристика основних положень.

Тема5.Правовергулюваннявикористаннятаохорониандр.

Визначення поняття надр як природного ресурсу. Надра як об'єкт правового регулювання використання й охорони. Фонд надр України: склад, призначення.

Право власності на надра: поняття, зміст та види. Суб'єкти та об'єкти права власності на надра. Правові форми і методи захисту права власності на надра.

Поняття, ознаки та види права надрокористування. Суб'єкти й об'єкти права надрокористування. Права та обов'язки надрокористувачів. Підстави виникнення, зміни та припинення права надрокористування. Особливості правовідносин з геологічного вивчення, розвідування та використання надр. Правове регулювання екологічного вивчення надр. Правове забезпечення використаннянадр, не пов'язане з їх видобуванням. Правові засади видобування корисних копалин місцевого значення.

Управління та контроль у галузі використання й охорони надр. Система органів управління в галузі використання й охорони надр. Державна служба геології та надр України: основні завдання та функції. Функції управління надрами. Правові форми розподілу та перерозподілу надр. Правові засади ведення Державного кадастру

родовища прояв корисних копалин України. Організаційно-правові форми контролю за додержанням законодавства в галузі використання та охорони надр.

Правова охорона надр: поняття, ознаки, форми, методи та заходи. Зміст правової охорони надр. Загальні проблеми охорони та використання надр в Україні.

Відповідальність за порушення законодавства щодо використання та охорони надр. Особливості відшкодування шкоди, заподіяної порушенням законодавства про надра. Порушення законодавства про надра як підстава адміністративної та кримінальної відповідальності. Особливості розгляду спорів у галузі використання та охорони надр.

Тема 6. Правове регулювання використання та охорони лісів.

Ліс як об'єкт правового регулювання використання, відновлення, захисту та охорони. Поняття, ознаки та функції лісу. Поняття лісового фонду України та лісових ресурсів. Лісовий фонд України: склад, характеристика.

Право власності на ліс. Поняття, ознаки та види права власності на лісові ресурси. Суб'єктивне та об'єктивне право власності на ліс. Право державної власності на ліси: поняття, суб'єкти, особливості. Право комунальної власності на ліси: поняття, суб'єкти, особливості. Набуття права приватної власності на ліси, характеристика його суб'єктів. Особливості реалізації права власності на ліси в Україні. Захист права власності на ліс.

Поняття, ознаки та види права лісокористування. Класифікація лісокористування: за підставами виникнення, за цільовим призначенням, за правовою формою. Суб'єкти й об'єкти права лісокористування. Права і обов'язки лісокористувачів. Підстави виникнення, зміни та припинення права лісокористування. Особливості постійного та тимчасового лісокористування. Лісові сервітути. Особливості спеціального права користування лісовими об'єктами для заготівлі деревини, живиці та другорядних лісових матеріалів. Право побічного лісокористування. Загальна

характеристика видів побічного використання лісу (випасання худоби, розміщення пасік, заготівля сіна, збирання та заготівля дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід, лікарських рослин і технічної сировини, лісової підстилки та очерету). Особливості реалізації права культурно-оздоровчого, рекреаційного, спортивного, туристичного та науково-дослідного лісокористування.

Державне регулювання та управління у сфері лісових відносин. Державне агентство лісових ресурсів України. Функції управління

лісовими ресурсами. Особливості та види управління в галузі використання, відтворення і охорони лісів. Контроль за охороною,

захистом, використанням та відтворенням лісів: завдання та види. Загальний державний, спеціальний і громадський контроль за використанням, відтворенням, захистом та охороною лісів. Організація та ведення лісового господарства. Правове регулювання лісовпорядкування. Ведення державного обліку лісів: поняття, правові засади. Правові засади та порядок ведення Державного лісового кадастру. Правові форми розподілу і перерозподілу лісів. Організація відновлення лісів і лісорозведення. Правова охорона лісів: поняття, ознаки, форми та методи. Зміст правової охорони лісових ресурсів. Правове забезпечення охорони і захисту лісів, його зміст.

Відповідальність за порушення законодавства щодо використання, відтворення й охорони лісів. Майнова відповідальність за шкоду, заподіяну порушенням лісового законодавства: підстави і порядок притягнення. Особливості майнової (таксової) відповідальності за шкоду, заподіяну рослинам (лісовим), занесеним до Червоної книги України. Порушення лісового законодавства як підстава для адміністративної та кримінальної відповідальності.

Тема 7. Правове регулювання використання та охорони рослинного світу.

Рослинний світ як об'єкт правового використання, відновлення, захисту та охорони. Особливості рослинного світу як природного об'єкта. Об'єкти рослинного світу. Поняття рослинних ресурсів. Природні рослинні ресурси загальнодержавного і місцевого значення.

Поняття, ознаки та види права власності на рослинні ресурси. Суб'єкти й об'єкти права власності на рослинні ресурси. Підстави виникнення, зміни та припинення права власності на рослинні ресурси. Право державної, комунальної та приватної власності на об'єкти рослинного світу.

Поняття, ознаки та види права користування рослинним світом. Суб'єкти й об'єкти права користування рослинними ресурсами. Права й обов'язки користувачів об'єктами рослинного світу. Правові форми використання та відтворення рослинних ресурсів. Види використання природних рослинних ресурсів. Загальне та спеціальне використання об'єктів рослинного світу. Підстави виникнення, зміни та припинення права користування об'єктами рослинного світу.

Законодавство України про рослинний світ. Закон України «Про рослинний світ». Поняття та характеристика Червоної книги України. Зелена книга України: поняття та правове значення. Підзаконні нормативно-

правові акти у сфері охорони та використання рослинного світу. Міжнародні нормативно-правові документи в системі законодавства про рослинний світ.

Управління та контроль у галузі використання, відтворення й охорони рослинних ресурсів. Функції управління рослинними ресурсами. Державне регулювання режиму рослинного світу. Порядок ведення державного обліку і кадастру рослинного світу. Інструкція про порядок установа нормативів спеціального використання природних рослинних ресурсів. Правове регулювання відтворення й охорони рослинних ресурсів: поняття, ознаки, форми та методи. Зміст правової охорони рослинних ресурсів. Правова охорона рослинного світу, форми її здійснення. Заходи щодо забезпечення охорони рослинного світу.

Відповідальність за порушення законодавства щодо використання, відтворення й охорони рослинних ресурсів. Притягнення до дисциплінарної відповідальності за порушення законодавства про використання рослинного світу. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері охорони та використання об'єктів рослинного світу. Підстави та порядок застосування кримінальної відповідальності за порушення законодавства про рослинний світ. Особливості цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану об'єктам рослинного світу.

Тема 8. Правове регулювання використання та охорони тваринного світу.

Тваринний світ як об'єкт правового використання, відтворення й охорони. Поняття тваринних ресурсів. Об'єкти тваринного світу.

Поняття, ознаки та види права власності на тваринний світ. Суб'єкти й об'єкти права власності на об'єкти тваринного світу. Підстави виникнення, зміни та припинення права власності на об'єкти тваринного світу.

Право користування об'єктами тваринного світу: поняття та ознаки. Зміст права використання об'єктів тваринного світу. Суб'єкти та об'єкти права користування тваринним світом. Права і обов'язки користувачів об'єктами тваринного світу. Правові форми та види використання тваринного світу. Характеристика загального використання об'єктів тваринного світу. Особливості спеціального використання тваринного світу. Підстави та умови припинення права використання тваринного світу.

Правове регулювання мисливства, полювання та рибальства. Правове регулювання здійснення промислового рибальства. Правове

регулювання здійснення любительського та спортивного рибальства. Користування тваринним світом у наукових, культурно-освітніх, виховних та естетичних цілях. Добування диких тварин з метою утримання і розведення у неволі чи напіввільних умовах. Використання корисних властивостей життєдіяльності тварин. Використання тварин з метою отримання продуктів їх життєдіяльності.

Поняття та загальна характеристика законодавства про тваринний світ. Закон України «Про тваринний світ». Закон України «Про Червону книгу України». Підзаконні нормативно-правові акти у сфері охорони, використання та відтворення тваринного світу.

Особливості управління та контролю в галузі використання, відтворення та охорони тваринного світу. Функції управління тваринним світом. Система органів державного управління та їх повноваження у сфері охорони, використання та відтворення об'єктів тваринного світу. Види контролю в галузі охорони, використання та відтворення тваринного світу. Правові засади здійснення моніторингу та контролю за додержанням законодавства про тваринний світ. Державний облік тварин. Правові засади та порядок ведення державного кадастру тваринного світу. Правові форми розподілу та перерозподілу тваринного світу.

Правове регулювання відтворення й охорони тваринного світу: поняття, ознаки, форми та методи. Зміст правової охорони тваринного світу. Система організаційно-правових заходів з охорони тваринного світу.

Відповідальність за порушення законодавства щодо використання, відтворення й охорони тваринного світу: поняття, ознаки, підстави настання, види, порядок притягнення. Особливості майнової(таксової) відповідальності за шкоду, заподіяну незаконним добуванням або знищенням диких звірів і птахів, занесених до Червоної книги України. Порушення законодавства в галузі використання, відновлення та охорони об'єктів тваринного світу як підстава притягнення до адміністративної та кримінальної відповідальності.

Тема9. Правове регулювання використання та охорони атмосферного повітря.

Атмосферне повітря як об'єкт правового регулювання, охорони та використання. Законодавство України про охорону атмосферного повітря.

Управління та контроль у галузі охорони атмосферного повітря, його функції. Правове регулювання використання атмосферного повітря.

Правова охорона атмосферного повітря та її зміст.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№	Назви змістових модулів і тем	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН		
		Лекції	Практичні (лабораторні, семінарські)	Самостійна робота

			заняття	
1	2	3	4	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.				
1.	Предмет, метод, система та джерела екологічного права. Екологічні права та обов'язки громадян.	4	4	10
2.	Правовласність на природні ресурси	2	2	10
3.	Право природокористування	2	2	10
4.	Правове регулювання використання та охорони земель	4	4	10
Змістовий модуль 2				
5.	Правове регулювання використання охорони надр	4	4	10
6.	Правове регулювання використання охорони вод	4	4	10
7.	Правове регулювання використання охорони лісів.	4	4	10
8.	Правове регулювання використання та охорони рослинного світу	2	2	10
9.	Правове регулювання використання та охорони атмосферного повітря.	2	2	10
РАЗОМ		30	30	90

Тематика практичних занять з курсу «Екологічне право»

Практичне заняття №1

Тема. Предмет, метод, джерела екологічного права. Екологічні права та обов'язки громадян.

Питання для обговорення:

1. Поняття екологічного права як галузі права.
2. Предмет екологічного права.

3. Методи правового регулювання екологічних відносин.
4. Принципи екологічного права України.
5. Система екологічного права.
6. Поняття, система та особливості джерел екологічного права.
1. Екологічні правовідносини як вид юридичних правовідносин. Види екологічних правовідносин.
2. Склад екологічних правовідносин.
3. Поняття та елементи еколого- правового статусу людини і громадянина.
4. Поняття екологічних прав суб'єктів екологічного права й екологічних правовідносин.

Практичне заняття №2

Тема 2. Право власності на природні ресурси.

Питання для обговорення:

1. Поняття права власності на природні ресурси.
2. Форми власності на природні ресурси в Україні, їх законодавче закріплення.
3. Зміст права власності на природні ресурси.
4. Суб'єкти права власності на природні ресурси.
5. Об'єкти права власності на природні ресурси.
6. Підстави та порядок виникнення права власності на природні ресурси.
7. Підстави та порядок припинення права власності на природні ресурси.

Практичне заняття № 3

Тема 3 .Право природокористування.

Питання для обговорення:

1. Поняття та загальна характеристика права природокористування.
2. Суб'єкти та об'єкти права природокористування, їх класифікація.
3. Умови та порядок виникнення права користування природними ресурсами.
4. Права і обов'язки природокористувачів: загальні та спеціальні.
5. Підстави та порядок припинення, зупинення, зміни права природокористування.
6. Сутність та особливості природокористування.
7. Класифікація видів природокористування, їх характеристика.
8. Особливості використання природних ресурсів на умовах оренди.

Практичне заняття №4

Тема4. Правове регулювання використання та охорони земель

Питання для обговорення:

1. Поняття правового режиму використання, відтворення та охорони земель.
2. Земля як об'єкт правового регулювання використання, відновлення та охорони.
3. Земельний фонд України та його склад.
4. Структура земельних правовідносин.
5. Правове регулювання здійснення земельної реформи в Україні.
6. Державне управління в галузі використання, відтворення й охорони земель.

Змістовий модуль 2

Практичне заняття №5

Тема5. Правове регулювання використання та охорони надр

Питання для обговорення:

1. Надра як об'єкт правового регулювання використання й охорони.
2. Фонд надр України: поняття, зміст та види.
3. Поняття, ознаки та види права надрокористування.
4. Підстави виникнення, зміни та припинення права надрокористування.
5. Правове регулювання екологічного вивчення надр.
6. Управління та контроль у галузі використання й охорони надр.
7. Правова охорона надр: поняття, ознаки, форми, методи та заходи.
8. Відповідальність за порушення законодавства щодо використання та охорони надр.

Практичне заняття №6

Тема6. Правове регулювання використання та охорони лісів

Питання для обговорення:

1. Ліс як об'єкт правового регулювання використання, відновлення, захисту та охорони.
2. Поняття лісового фонду України та лісових ресурсів. Лісовий фонд України: склад, характеристика.
3. Поняття, ознаки та види права власності на лісові ресурси.
4. Поняття, ознаки та види права лісокористування.
5. Права і обов'язки лісокористувачів.
6. Право побічного лісокористування.

7. Державне регулювання та управління у сфері лісових відносин. Функції управління лісовими ресурсами.

8. Контроль за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів: завдання та види.

9. Правова охорона лісів: поняття, ознаки, форми та методи.

10. Відповідальність за порушення законодавства щодо використання, відтворення й охорони лісів.

Практичне заняття №7

Тема 7. Правове регулювання використання та охорони рослинного світу.

Питання для обговорення:

1. Рослинний світ як об'єкт правового використання, відновлення, захисту та охорони.
2. Законодавство України про рослинний світ.
3. Державне регулювання режиму рослинного світу. Право державної, комунальної та приватної власності на об'єкти рослинного світу.
4. Правові форми використання та відтворення рослинних ресурсів.
5. Загальне та спеціальне використання об'єктів рослинного світу.
6. Правова охорона рослинного світу, форми її здійснення.

Практичне заняття №8

Тема 8. Правове регулювання використання та охорони тваринного світу.

Питання для обговорення:

1. Тваринний світ як об'єкт правового використання, відтворення й охорони.
2. Поняття, ознаки та види права власності на тваринний світ.
3. Підстави виникнення, зміни та припинення права власності на об'єкти тваринного світу.
4. Право користування об'єктами тваринного світу: поняття та ознаки. Зміст права використання об'єктів тваринного світу.
5. Суб'єкти та об'єкти права користування тваринним світом. Права і обов'язки користувачів об'єктами тваринного світу.
6. Правові форми та види використання тваринного світу.

7. Правове регулювання мисливства, полювання та рибальства.
8. Система органів державного управління та їх повноваження у сфері охорони, використання та відтворення об'єктів тваринного світу.
9. Зміст правової охорони тваринного світу. Система організаційно-правових заходів з охорони тваринного світу.
10. Відповідальність за порушення законодавства щодо використання, відтворення й охорони тваринного світу: поняття, ознаки, підстави настання, види, порядок притягнення.

Практичне заняття №9

Тема 9. Правове регулювання використання та охорони атмосферного повітря.

Питання для обговорення:

1. Атмосферне повітря як об'єкт правового регулювання, охорони та використання.
2. Законодавство України про охорону атмосферного повітря.
3. Управління та контроль у галузі охорони атмосферного повітря, його функції.
4. Правове регулювання використання атмосферного повітря.
5. Правова охорона атмосферного повітря та її зміст.

6. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) - це діяльність, яку студенти виконують самостійно під методичним керівництвом і контролем викладача без його прямої участі. Самостійна робота спрямована на більш глибоке вивчення студентами важливих питань навчальної програми курсу.

Обов'язкові вимоги до самостійної роботи: – оптимальний обсяг розкриття додаткового питання - 2-3 сторінки. За ініціативою студента додаткові питання можуть бути представлені на практичному занятті чи круглому столі у формі презентації.

Перелік тем і питань для самостійної роботи студентів

№ п/п	Тематика
1.	Становлення та розвиток екологічного права України.
2.	Законодавче закріплення екологічних прав і обов'язків.

3.	Характеристика конституційних екологічних прав людини і громадянина.
4.	Загальна характеристика структури й повноважень системи державних органів управління й контролю в екологічній сфері.
5.	Реалізація міжнародних екологічних програм, концепцій, проектів в екологічній сфері.
6.	Методи забезпечення права власності на природні ресурси: еколого-правові, економіко-правові, цивільно-правові, адміністративно-правові, кримінально-правові.
7.	Гарантії права власності на природні ресурси.
8.	Правові форми власності на землю.
9.	Поняття злочину в екологічній сфері. Види злочинних діянь в екологічній сфері.
10.	Класифікація екологічних правопорушень в адміністративному законодавстві. Види дисциплінарних стягнень у екологічній сфері
11.	Земельні відносини в умовах земельної реформи. Суб'єктивні права землекористування.
12.	Державний моніторинг вод: поняття, мета, складові компоненти.
13.	Зміст правової охорони водних ресурсів.
14.	Вимоги щодо охорони вод від забруднення, засмічення і вичерпання.
15.	Планування охорони довкілля в населених пунктах
16.	Основні заходи з охорони навколишнього природного середовища в промисловості.
17.	Поняття та основні принципи землеустрою
18.	Система органів управління в галузі використання й охорони надр
19.	Правові форми розподілу та перерозподілу надр.
20.	Наука екологічного права та її розвиток в Україні.
21.	Екологічне право як навчальна дисципліна і сфера практичної діяльності.
22.	Екологічне законодавство України. Конституція України – основне джерело екологічного права.
23.	Правові питання участі громадськості в управлінні природокористуванням та охороною довкілля.
24.	Охорона, форми та способи захисту права власності на природні ресурси.
25.	Поняття та система права екологічної безпеки.

26.	Право екологічної безпеки в системі екологічного права України.
27.	Суб'єкти й об'єкти земельних правовідносин.
28.	Зміст особливості права власності на землю.
29.	Правові форми розподілу та перерозподілу надр.
30.	Система організації управління в галузі використання й охорони надр.

7.Методи навчання

Навчальний процес передбачає проведення лекцій і практичних занять, самостійну роботу студентів, виконання ситуаційних завдань під керівництвом викладача та самостійно. Мова викладання - українська

У процесі навчання дисципліни “ Екологічне право” використовуються такі методи – словесні (пояснення, лекція), практичні (самостійна робота на занятті), методи стимулювання інтересу до навчання (навчальні дискусії, дебати, вирішення ситуативних задач). За ступенем самостійної роботи студентів – методи взаємодії викладача і студента, методи самостійної роботи студента.

У навчальному процесі застосовуються лекції, практичні заняття, виконання самостійної роботи, робота з законодавством, робота в Інтернет.

Організація навчання здійснюється за кредитно – модульною системою з елементами тестування та рейтинговим оцінюванням студентів у відповідності з Концепцією впровадження Болонського процесу.

9.МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Вивчення дисципліни передбачає наявність двох рубіжних атестацій (контролю) в межах загального обсягу годин і проведення підсумкового контролю у вигляді заліку. Підсумковий бал(за 100-бальною шкалою)з дисципліни “Екологічне право” визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Рубіжна атестація №1	Директорська контрольна робота №2	Середній бал №3	Залік	Разом
20%	25%	15%	40%	100%

10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Оцінка за 100-бальною шкалою /ECTS	Оцінка за національною шкалою	Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти	Рівень компетентності
------------------------------------	-------------------------------	--	-----------------------

Оцінка		Критерії оцінювання навчальних досягнень	
90-100 А	Відмінно	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому об'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.	Високий (творчий) рівень
85-89 В	Дуже добре	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому об'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.	Достатній рівень
75-84 С	Добре	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому об'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.	
65-74 D	Задовільно	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.	Середній рівень

60-64 E	Достатньо	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.	
35-5 FX	Незадовільно	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі оголосити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.	Низький рівень
1-34 F	Незадовільно	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом, та в здобувача освіти відсутні елементарні як теоретичні знання так і практичні вміння	Незадовільний рівень

11. Шкала оцінювання:

Оцінка за 100-бальною шкалою	За національною шкалою		Оцінка за шкалою ECE S	Рівень компетентності
	екзамен	залік		
90-100	5 (відмінно)		A	Високий (творчий) рівень
85-89	4 (дуже добре)		B	
75-84	4 (добре)	Зараховано	C	Достатній рівень
65-74	3 (задовільно)		D	
60-64	3 (достатньо)		E	Середній рівень
35-39 (незадовільний рівень)	2 (незадовільно з можливістю повторного складання екзамену)	Незараховано (з можливістю повторного складання заліку)	FX	Низький рівень
1-34	2 незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	Незараховано (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	X	Незадовільний рівень

12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Тексти лекцій (друкований та електронний варіант)
2. Плани проведення практичних – друкований та електронні варіанти.
3. Завдання для практичних занять.

4. Тематичний план проведення занять з дисципліни.
5. Завдання модульних контрольних робіт.
6. Завдання для самостійних роботи та методичні вказівки до їх виконання.
7. Тести для перевірки занять студентів
8. Критерії оцінювання завдань студентів
9. Презентаційні матеріали.

Рекомендовані джерела інформації:

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30 (23. 07. 96). – Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
4. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р. № 322-VIII. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-X. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
6. Кодекс України про надра від 27 липня 1994 р. № 132/94-ВР. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80>.
7. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
8. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
9. Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 р. № 3852-XII. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>.
10. Про Державний земельний кадастр: Закон України від 7 липня 2011 р. № 3613-VI. Верховна Рада України : [Електронний ресурс] : – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17>.
11. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 р. № 393/96-ВР. Верховна Рада України: [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>.

12. Про землеустрій: Закон України від 22 травня 2003 р. №858- IV. Верховна Рада України: [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15>.

13. Про оренду землі: Закон України від 6 жовтня 1998 р. № 161-XIV. Верховна Рада України : [Електронний ресурс] : – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14>.

Основні рекомендовані джерела інформації:

1. Екологічне право (загальна частина): навч. посіб. / [І. О. Личенко, Х. М. Марич, Н. В. Ортинська]; Нац. ун-т «Львів. політехніка». – Львів : Ін-т права та психології Нац. ун-ту «Львів. політехніка», 2016. – 280 с.

2. Екологічне право : навч. посіб. / С. С. Бичкова, І. А. Боровська, О. С. Бурлака та ін. – Київ : Правова єдність: Алерта, 2016. – 290 с.

1. Екологічне право : підручник / [А. П. Гетьман та ін.]; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. Нац. акад. прав. наук України А. П. Гетьмана ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків: Право, 2019. – 551 с.

2. Екологічне право України: навч. посіб. / [Н. С. Гавриштаін.] ; за ред. проф. І. І. Каракаша, д-ра юрид. наук Т. Є. Харитонової, канд. юрид. наук А. І. Черемнової ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». – 1-е вид. – Одеса : Гельветика, 2018. – 383 с.

3. Екологічне право України. Загальна частина: навч. посіб. / І. В. Бригадир, В. А. Зуєв, О. М. Шуміло; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2014. – 292 с.

4. Екологічне право України. Особлива частина : навч. посіб. : рекомендовано МОН України / О. М. Шуміло, І. В. Бригадир, В. А. Зуєв та ін. – Харків : ХНУВС, 2017. – 383 с.

Додаткові рекомендовані джерела інформації:

5. Авраменко Н. Л. Екологія: навч. посіб. / Н. Л. Авраменко, С. Я. Цимбалюк. – Ірпінь: Нац. ун-т ДПС України, 2009. – 252 с.

6. Аграрне право : підручник / [В. М. Корнієнко та ін.]; за ред. д-ра юрид. наук, проф. А. М. Статівки ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2018. – 411 с.

7. Андрейцев В. І. Екологічне право і законодавство суверенної України: проблеми реалізації державної екологічної політики : монографія / В. І. Андрейцев. – Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2011. – 373 с.

8. Бобкова А. Г. Земельне право України: конспект лекцій в схемах та таблицях: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. Г. Бобкова, Н. В. Черкаська ; Донец. нац. ун-т. – Донецьк : Світ книги, 2013. – 204 с.

9. Бондар Л. О. Екологічне право України: навч. посіб. / Л. О. Бондар, В. В. Курзова – 2-ге вид., допов. і перероб. – Харків : Бурун книга, 2008. – 368 с.

10. Бринчук М. М. Экологическое право (Правоокружающей среды) / М. М. Бринчук. – М. : Юристъ, 2003. – 670 с.

11. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. / [редкол. вид.: Тацій В. Я. та ін.]; Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2016 – Т. 16: Земельне та аграрне право / [редкол.: М. В. Шульга (голова) та ін.]. – 2019. – 695 с.

12. Величко О. М., Зеркалов Д. В. Екологічне управління : Навч. посіб. для студ. навч. закл., слухачів курсів підвищ. кваліфікації та ін. – Київ : Наук. світ, 2001. – 193 с.

13. Гавриш С. Б. Кримінально-правова охорона довкілля в Україні: Проблеми теорії, застосування і розвитку кримінального законодавства. – Київ : Верховна Рада України; Ін-т законодавства, 2002. – 634 с.

14. Гетьман А. П. Вступ до теорії еколого-процесуального права України : навч. посіб. / А.П. Гетьман. –Харків: Основа, 1998. –208 с.
15. Екологічне право України : навч. посіб. / Н. Р. Кобецька. – 2- ге вид., перероб. і допов. – Київ : Юрінком Інтер, 2008. – 352 с.
16. Екологічне право України. Академічний курс: підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – Київ : ТОВ«Видавництво «Юридична думка», 2008. – 720 с.
17. Екологічне право України. Загальна частина : навч. посіб.; за ред. В.І. Курила / В. В.Курзова, А. І. Берлач,В.І. Курилота ін.–Київ : Алерта,2015.– 620 с.
18. КлименкоМ.О.Екологіяміськихсистем.Підручник/ М.О.Клименко, Ю. В. Пилипенко. – Херсон: «Олді-плюс», 2010.–294 с.
19. КостицькийВ.В.ЛісовеправоУкраїни:навч.посіб./В.В. Костицький ; Інститут законодавчих передбачень і правової експертизи. – Київ : ЗАТ «НІЧЛАВА», 1999. – 164 с.
20. Костицький В. В. Повітряне право України : навч. посіб./ [Костицький В. В. та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, чл-кор. Нац. акад. прав. наук України, проф. В. В. Костицького ; Нац. авіац. ун-т, Юрид. ін-т, Ін-т законодавчих передбачень і правової експертизи. – Дрогобич : Коло, 2011. – 550 с.
21. Краснова М. В. Договори в екологічному праві України: навч. посіб. – Київ: Алерта, 2012. – 216 с.
22. Петков В.П. Екологічна безпека. Начальний посібник. – Київ: Ліра-К. – 2013. – 216 с.
23. Правова охорона довкілля: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія/заред. А. П.Гетьмана. –Харків:Право,2014.– 784 с.
24. Правове регулювання екологічних, аграрних та земельних відносин в Україні: сучасний стан і напрями вдосконалення : Монографія/ А.П.Гетьман,М. В.Шульга, А.М.Статівкатаін.;заред. А. П. Гетьмана та В. Ю. Уркевича. – Харків : Право, 2012. – 448 с.
25. Правове регулювання екологічної безпеки в Україні: навч. посіб. / [авт. кол.: А. П. Гетьманта ін.]; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Харків : Право , 2012. – 294 с.
26. Процевський В. О. Водне право України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. О. Процевський, О. М. Шуміло ; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 174 с.
27. Рябець К. А. Екологічне право України : навч. посіб. для студентів ВНЗ / К. А. Рябець. – Київ : Центр учбової літератури, 2009. – 438 с.
28. СельськийВ.К. Екологія і економіка природокористування: [навч. посіб.] / В.Сельський/ Прикарпат. нац. ун-т ім.В.Стефаника. – Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім.В.Стефаника, 2010. – 695с.